

Provrörsbefruktningen

Assisterad befruktning benämns ofta IVF (*In vitro fertilisering*). Det innebär befruktning av det mänskliga ägget på olika sätt utanför det naturliga samlaget. Flera olika metoder leder fram till själva konceptionen men IVF hör till de mest använda och det görs med hjälp av spermier som insamlats från en make (AIH, *Assisted Insemination by Husband*;) eller en donator (AID, *Assisted Insemination by Donor*;).

I processen för provrörsbefruktningen tas spermier och ägg från paret som önskar avla ett barn och sammanförs i särskilt glas (som brukar användas för cellodlingar eller på plastade skivor i glas, ibland uppkallade efter den tyske biologen Julius Richard *Petri* (1852 - 1921), övers. anm.). Två eller tre (eller fler) befruktade ägg förs sedan över till kvinnans livmoder där havandeskapet fortsätter normalt fram till födseln av barnet. Processen utförs på privata kliniker och är mycket kostsam, särskilt om det första försöket inte lyckas. Levande födslar genom processen inträffar i 25 % av fallen (enligt amerikansk statistik, övers. anm.). Embryon som blir över efter försöken förstörs ofta eller fryses ner för att eventuellt tinas upp och fås att utvecklas vidare om den första processen misslyckas. I den artificiella inseminationen förs mannens spermier (antingen makens eller donatorns) in i kvinnans livmoder med teknisk hjälp. De manliga spermierna fås i vanliga fall fram genom makens eller donatorns masturbation. Det har sagts att en mans självstimulering för att få fram sädesvätska inte kan anses vara masturbation i den vanliga meningen att masturbera för att få sexuell tillfredsställelse. Resonemanget bygger emellertid på en missuppfattning. De genitala handlingarna är i grunden alltid mellan personer men att få ut sädesvätska på det här sättet är egentligen orgasm och utlösning på egen hand. Att döma av ett flertal vetenskapliga och allmänt hållna artiklar under de gångna tjugofem åren har många tusentals barn kommit till på det här sättet men det är svårt att få helt tillförlitlig statistik. Allvarigare svårigheter vid födslarna ser också ut att ofta tillstöta när barn avlas genom någon form av artificiell reproduktion.

Artificiell fortplantning är inte fel därför att den är artificiell utan därför att de särskilda tekniker som utnyttjas för att skilja den prokreativa

aspekten från den förenande aspekten i den äktenskapliga akten gör det på samma sätt som preventivmedlen, eller andra preventiva metoderna, som också skiljer det förenande syftet från det prokreativa syftet. Det är mot den bakgrunden Kyrkan ofta uttalat sig mot en fortplantning som får ske utanför den äktenskapliga akten men med tekniska insatser. Den äktenskapliga akten måste alltid ses i förening med människans slutliga bestämmelse. ”Önskan att få barn är en god intention men den goda intentionen är inte i sig skäl nog att moraliskt positivt värdera *in vitro* fertilisering mellan makar” (Troskongregationen 1987, *Donum vitae. Origins* 40: 697-709). Detta uttalande är Kyrkans mest uttömmande förklaring av respekten för det mänskliga livet. Undervisningen sammanfattas i dokumentet på följande sätt:

1 Människans fortplantning måste ske inom äktenskapet. Att ge en ny person livet måste vara frukten av ett ömsesidigt intimt förhållande där mannen och kvinnan ger sig själva som gåva i kärlek och trohet som makar. Det är också tecknet på att makarna samarbetar med Skaparens krafter.

2 Att använda spermier eller ägg från en tredje part är inte godtagbart därför att det innebär en kränkning av makarnas ömsesidiga och bindande åtaganden. Dessutom kränker en sådan form av avlande barnets rätt till en relation till föräldrarna som son eller dotter.

3 Avlande av en ny person måste ske genom en akt av personligt samlag mellan mannen och hustrun. Det måste ske i ett handlande som i sig självt är passande för avlande av barn. Äktenskapet är genom sin egen natur den ordning som skapar barn och ger dem trygghet.

4 En ny persons tillkomst får inte vara resultatet av en teknisk process som ersätter den äktenskapliga akten, eftersom det tekniska förfarandet gör intrång i äktenskapets enhet och skiljer den prokreativa aspekten från den enande aspekten mellan mannen och kvinnan.

Enligt vår mening är inte riktlinjerna i ERD (*Ethical and religious directives for Catholic health facilities*, 2001; www.usccb.org/bishop/directives.shtml nr 39) rörande den assisterade fortplantningen – provrörsbefruktningen – tyvärr lika tydligt formulerade som i riktlinjerna för respekten för det mänskliga livet (jfr Troskongregationen 1987, *Donum vitae. Origins* 40: 697 - 709). I de riktlinjerna står det att, ”de tekniker för assisterad befruktning som respekterar det sexuella samlagets enande och

prokreativa betydelser och inte medför att embryon förstörs eller att embryon genereras i så stort antal att avsikten uppenbarligen inte är att inplantera alla, och att några av dem används för att maximera chanserna för andra och att de kan användas som terapi för infertilitet. ” Riktlinjerna förefaller alltså antyda att en assisterande teknik för mänsklig reproduktion skulle ge upphov till befruktning inne i kvinnans kropp och vara godtagbar. Riktlinjerna för respekt för det mänskliga livet hävdar däremot (Troskongregationen 1987) med stor tydlighet att också befruktning inne i kvinnans kropp är omoralisk om den separerar äktenskapets enande och prokreativa aspekter; AIH (*Assisted Insemination by Husband*, med makens spermier) skulle till exempel inte vara en godtagbar metod för befruktning, som ERD riktlinjerna hävdar. Riktlinjernas formuleringar ger dessutom ett intryck av att godtagbara, assisterande befruktningsmetoder faktiskt finns. Inga sådana har dock utvecklats i verkligheten. En del katolska läkare och teologer har talat för att en överföring av gameter till äggledarna skulle vara en etiskt godtagbar metod (GIFT eller ZIFT) för fortplantning om masturbation inte används för att frigöra sädesvätska (äggen insamlas i metoden från äggstockarna och placeras i en smidig katet tillsammans med spermier från ett samlag, övers. anm.). Men det tycks ändå vara så att, även om befruktning sker inne i kvinnans kropp, som alltså sker i GIFT metoden, så är det inte fråga om en befruktning som är resultatet av den äktenskapliga akten utan resultatet av den tekniska manipulationen och därför inte förenlig med Kyrkans undervisning. Därav följer att ett barns rättighet som avlas på det sättet inte tas emot med full respekt därför att det naturliga bandet inte bara består i att paret tillhandahåller en spermie och ett ägg utan också i det att de själva avlar barnet genom en kärleksfull akt som binder dem samman och som samtidigt omsluter barnet. Det som i slutändan blir resultatet socialt av att sådana metoder blir allmänt förekommande är egentligen att familjeinstitutionen får en försvagad ställning. Det är en av flera bakomliggande faktorer som förklarar den allt snabbare nedgången för familjen som samhällsinstitution. Hur vi än ser på alla ändrade förutsättningar genom medicinsk teknik kommer barnets rättigheter före parets önskan och längtan efter barn, hur fin och vacker en sådan önskan än är, eftersom föräldrarnas viktigaste önskan måste vara det som är gott för barnet och inte den egna förmågan att vara fruktsamma.

Utdrag ur boken *Health Care Ethics – A Catholic Theological Analysis*, Ashley, DeBlois, O'Rourke, Georgetown University Press, 2007, sid 86-87, med tillstånd för icke kommersiell utgivning i svensk översättning av

Georgetown University Press, 2 april 2019. Översättning för Katolska Utskottet för Äktenskap och Familj (KUÄF), 2019-04-04, Göran Fäldt.